

برنامه ریزی درسی زبان آموزی در دوره ابتدایی

تألیف:

احمد آبی

دکتر اصغر سلطانی

(عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی، تهران)

سرشناسه	:	عربی جونقانی، احمد، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	برنامه درسی زبان آموزی در دوره ابتدایی / تألیف احمد عربی، اصغر سلطانی.
مشخصات نشر	:	تهران: پندارقلم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۵ص: جدول
شابک	:	۱۸۰۰۰۰ ریال ۵-۸-۹۹۰۳-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	برنامه ریزی درسی -- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع	:	Lesson planning -- Study and teaching (Elementary
موضوع	:	زبان -- برنامه های درسی
موضوع	:	Language and languages -- Curriculum
موضوع	:	زبان: آشنایی -- راهنمای آموزشی
موضوع	:	Language acquisition -- Study and teaching
شناسه افزوده	:	سلطان، اصغر، ۱۳۸۸ -
رده بندی کنگره	:	LB۱۰۲۷/۴۱۰۲۹۶/۶۴۶
رده بندی دیویی	:	۳۰۲۸/۳۷۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۱۳۲۳۳

برنامه درسی زبان آموزی در دوره ابتدایی

نویسندگان: احمد عربی / اصغر سلطانی

ناشر: پندارقلم

تهران-۱۳۹۶

چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قطع: وزیری

شابک: ۵-۸-۹۹۰۳-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

پیشگفتار

برنامه درسی یکی از حوزه‌های مهم و تأثیرگذار در بهبود و رشد آموزش به شمار می‌رود. برنامه‌های درسی به‌عنوان قلب همه فعالیت‌های آموزشی در نظام‌های آموزشی دنیا شناخته می‌شوند. اهمیت برنامه‌های درسی به‌گونه‌ای است که بدون برخورداری فرایند آموزش از یک برنامه‌درسی همه‌جانبه و پویا، سایر مؤلفه‌های مرتبط با آموزش نیز نمی‌توانند از اثربخشی مناسبی برخوردار باشند. استفاده از معلمان آموزش‌دیده و ماهر در فرایند تدریس و موفقیت در بهبود یادگیری‌های دانش‌آموزان، همگی وابسته به طراحی و به‌کارگیری یک برنامه‌درسی مدون می‌باشد که تمامی جنبه‌های مهم در طراحی برنامه‌های درسی در تولید آن مدنظر واقع شده باشد. امروزه در طراحی برنامه‌های درسی پیشرو، توجه به اصول، مبانی و عناصر یک برنامه‌درسی از ضروریات غیرقابل‌انکار است. برنامه درسی که بر اساس اصول شناخته‌شده آموزش و بر پایه مبانی مختلف روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، زیبایی‌شناختی و غیره طرح‌ریزی گردد و در آن به‌تمامی عناصر یک برنامه‌درسی ازجمله اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و ارزشیابی توجه ویژه شده باشد، موفقیت بیشتری در رسیدن به اهداف آموزشی حوزه‌های محتوایی مختلف خواهد داشت.

ازجمله حوزه‌های مهم محتوایی در آموزش، حوزه آموزش زبان و زبان‌آموزی در دوره‌های مختلف تحصیلی است. زبان به‌عنوان تکیه‌گاه تفکر نقش عمده‌ای در رشد سبب قابلیت‌های شناختی و عاطفی کودکان ایفا می‌کند. زبان با داشتن نقش‌های متعدد در زندگی، علاوه بر توانا ساختن افراد به داشتن ارتباط مؤثر، جامعه، سایر ویژگی‌های شناختی و عاطفی آنان مانند حس زیبایی‌شناختی و هنری افراد را نیز تقویت می‌نماید. علاوه بر این، به‌کارگیری یک برنامه آموزش زبان مبتنی بر اصول علمی، در رشد مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان، ازجمله خواندن، نوشتن، شنیدن و صحبت کردن مؤثر است. آموزش بهینه در حوزه زبان‌آموزی مستلزم به‌کارگیری بهترین شیوه‌ها و الگوهای آموزش است که از طریق رایج یک برنامه منسجم و همه‌جانبه در زبان‌آموزی امکان‌پذیر می‌گردد.

بر این اساس، موضوع کتاب حاضر برنامه‌درسی زبان، سوری در دوره ابتدایی است. دوره ابتدایی به‌عنوان پایه‌ای‌ترین دوره آموزشی دانش‌آموزان شناخته می‌شود و بنابراین بهره‌گیری از آموزش‌های پیشرفته در پرتو استفاده از برنامه‌های درسی جامع ازجمله ملزومات آن به‌حساب می‌آید. در تهیه این کتاب سعی شده است به‌تمامی مؤلفه‌های یک برنامه‌درسی جامع توجه گردد و در نهایت الگویی مناسب برای برنامه‌درسی زبان‌آموزی دوره ابتدایی ارائه گردد. بنابراین کتاب حاوی بخش‌های مختلف می‌باشد که به اصول، مبانی و عناصر برنامه‌درسی پرداخته است. هر یک از این مؤلفه‌ها از چندین جنبه مختلف به‌توجه به ویژگی‌های آموزشی دوره ابتدایی بررسی شده‌اند.

محتوای این کتاب می‌تواند مورد استفاده دانشجویان رشته مطالعات برنامه‌درسی و معلمان محترم قرار گیرد. همچنین این کتاب می‌تواند به‌عنوان یکی از منابع درس زبان‌آموزی در دوره کارشناسی رشته آموزش دبستانی و به‌عنوان مرجع استفاده شود. اگرچه سعی مؤلفان کتاب بر این بوده است که بیشترین توجه را به تهیه محتوایی غنی معطوف دارند، بااین‌حال کتاب به‌سبب خلأی از لغزش و اشکال نیست. ازاین‌روی، مؤلفان کتاب پذیرای نقدهای سازنده صاحب‌نظران حوزه برنامه‌درسی و زبان‌آموزی خواهند بود. این کتاب با خضوع فراوان به‌تمامی معلمان دوره ابتدایی که نقشی سازنده در آموزش فرزندان این مرزوبوم دارند تقدیم می‌گردد.

۱	فصل اول
۱	برنامه درسی
۱	تعریف برنامه درسی
۲	برداشت‌های متفاوت از برنامه درسی
۴	انواع برنامه درسی
۴	الف) انواع برنامه درسی از نظر پوزنر
۵	ب) انواع برنامه درسی از نظر دال
۵	ج) انواع برنامه درسی از نظر کولز
۶	د) انواع برنامه درسی از نظر یزنر
۷	هـ) انواع برنامه درسی از نظر گودلد
۸	و) انواع برنامه درسی از نظر شوبرت
۱۰	برنامه درسی پنهان
۱۲	عوامل شکل‌گیری برنامه درسی
۱۲	الف) جو اجتماعی
۱۲	ب) قوانین و مقررات
۱۳	ج) ساختار فیزیکی
۱۴	د) تعاملات بین فردی
۱۴	دیدگاه‌ها و رویکردها برنامه درسی
۱۴	۱- دیدگاه رفتاری
۱۵	۲- دیدگاه موضوعی / دیسیپلینی
۱۶	۳- دیدگاه اجتماعی
۱۶	۴- دیدگاه رشد گرا
۱۶	۵- دیدگاه فرایند شناختی
۱۶	۶- دیدگاه انسان گرایانه
۱۷	۷- دیدگاه ماورای فردی یا گل گرایانه
۱۷	۸- فرا دیدگاه‌ها یا دیدگاه‌های فراگیر
۱۸	رویکردهای برنامه درسی
۱۸	الف) نگرش غیر نظری
۱۸	ب) نظریه انطباق

۱۹	ج) نظریه کارکردگرایی
۱۹	د) نظریه انتقادی
۲۰	هـ) نظریه مقاومت
۲۱	مبانی برنامه درسی
۲۱	۱. مبانی فلسفی برنامه درسی
۲۱	۲. مبانی اجتماعی و فرهنگی برنامه درسی
۲۲	۳. مبانی روانشناسی برنامه درسی
۲۲	۴. مبانی دینی برنامه درسی
۲۲	فعالیت‌های فنی: تمرینی درسی یا مهندسی برنامه‌ی درسی
۲۳	اجرای برنامه‌ی درسی
۲۵	فصل دوم
۲۵	آموزش و پرورش دوره ابتدایی و زبان آموزی
۲۵	تعریف آموزش و پرورش دوره ابتدایی
۲۶	اهمیت آموزش و پرورش دوره ابتدایی
۲۷	اصول آموزش و پرورش در دوره ابتدایی
۲۸	اهداف دوره ابتدایی:
۲۹	اهداف اعتقادی
۲۹	اهداف اخلاقی
۲۹	علمی و آموزشی
۲۹	فرهنگی هنری
۳۰	اجتماعی
۳۰	زیستی
۳۰	سیاسی
۳۰	اقتصادی
۳۱	ویژگی‌های دانش آموزان دوره ابتدایی
۳۲	ساختار نظام آموزش و پرورش ایران و آخرین تحولات آن
۳۳	تغییرات و تحولات مربوط به دوره ابتدایی در اسناد مهم مربوط به آموزش و پرورش
۳۴	ساختار دوره ابتدایی
۳۴	اصول برنامه درسی دوره ابتدایی
۳۵	برنامه‌ریزی درسی مدارس ابتدایی
۳۷	تعریف زبان و ساخت درونی آن
۳۷	ساخت درونی زبان

۳۸	اهمیت زبان آموزی در دوره ابتدایی
۳۸	زبان آموزی
۴۰	ویژگی رشد زبانی در دوره ابتدایی
۴۰	برنامه درسی زبان آموزی و دوره ابتدایی در اسناد بالادستی آموزش و پرورش
۴۱	سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
۴۲	جایگاه آموزش و پرورش ابتدایی و زبان آموزی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
۴۳	سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران
۴۴	کتاب‌های درسی و ساعت کلاسی درس زبان آموزی در دوره ابتدایی
۴۵	طبقه‌بندی و تفکیک کتاب‌های فارسی ابتدایی

فصل ۴۷

برنامه درسی زبان آموزی

۴۷	مبانی نظری برنامه درسی زبان آموزی
۵۲	مبانی زبان آموزی
۵۲	۱. نظریه شناخت گرسون
۵۳	۲. نظریه شرطی شدگی روسر زبان
۵۵	۳. رویکرد نهادگرایی یا فطری نگر
۵۶	۴. نظریه یادگیری اجتماعی
۵۸	۵. رویکرد زیستی
۵۸	اصول حاکم بر برنامه‌ی زبان آموزی در دوره‌ی ابتدایی همسو با برنامه‌ی درسی ملی
۵۸	رویکردهای برنامه‌ی درسی فارسی در دوره ابتدایی همسو با برنامه‌ی ملی
۵۹	اصول کلی زبان آموزی
۵۹	۱. اصل کودک محوری
۶۰	۲. اصل محوریت رویکرد کل نگر در دوره ابتدایی
۶۰	۳. اصل انعطاف پذیری برنامه (برنامه ریزی و سازمان دهی پویا)
۶۰	۴. اصل تلفیق برنامه زبان آموزی به عنوان تدارک فرصت‌های یادگیری
۶۱	۵. اصل محوریت بازی و فعالیت‌های عملی در برنامه زبان آموزی
۶۲	۶. اصل محوریت رویکرد ارتباطی در گزینش محتوا و روش‌های زبان آموزی
۶۲	عناصر برنامه درسی
۶۳	نیازسنجی آموزشی زبان آموزی
۶۴	تعیین اهداف برنامه زبان آموزی
۶۴	الف) هدف‌های کلی زبان آموزی در دوره‌ی ابتدایی
۶۵	ب) هدف‌های هر ماده درسی (هدف‌های آماج)

ج) هدف‌های هر واحد یادگیری (هدف‌های عملکردی یا رفتاری).....	۶۵
مهارت‌های زبانی و نقش آن در پیشبرد اهداف آموزشی در دوره ابتدایی.....	۶۵
۱. مهارت‌های گفتاری (گوش دادن و صحبت کردن).....	۶۶
الف) گوش دادن.....	۶۶
ب) صحبت کردن.....	۶۸
۲. مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن).....	۶۹
الف) مهارت خواندن و یادگیری آن.....	۶۹
ب) مهارت نوشتن و یادگیری آن.....	۷۰
آموزش روشی:.....	۷۱
املا:.....	۷۱
کلمه‌سازی:.....	۷۲
جمله‌سازی:.....	۷۳
نوشتن بیانی (انشا).....	۷۴
انشانویسی (نوشتن خلاق) در دوره ابتدایی.....	۷۴
گزینش و سازماندهی محتوای برنامه زبان آموزی.....	۷۵
ملاک‌های گزینش محتوا.....	۷۶
مراحل گزینش محتوا.....	۷۶
الف) گزینش گونه‌های زبانی.....	۷۷
ب) گزینش عناصر زبانی.....	۷۷
ج) گزینش عناصر و قواعد غیر کلامی.....	۷۷
د) گزینش عناصر فرازبانی.....	۷۷
سازماندهی محتوا.....	۷۸
مهارت یاددهی و یادگیری.....	۷۸
فعالیت‌های یاددهی یادگیری.....	۸۰
نظریه‌ها و دیدگاه‌های مهارت‌های تدریس.....	۸۱
تعریف تدریس و تحلیل مفاهیم آن.....	۸۳
ویژگی‌های شخصیتی استاد و نقش آن در تدریس.....	۸۶
تأثیر شخصیت و رفتار مربی در فرآیند تدریس.....	۸۶
اثر برنامه و ساختار نظام آموزشی در فرآیند تدریس.....	۸۶
کارکردهای تدریس.....	۸۷
اهمیت و ضرورت مهارت‌های تدریس.....	۸۸
شیوه‌ها و فنون زبان‌آموزی در دوره ابتدایی.....	۸۸

۹۴	ایفای نقش
۹۵	روش پروژهای
۹۶	روش تدریس تیمی
۹۶	روش حل مسئله
۹۷	روش گردش علمی
۹۸	روش تدریس مشارکتی
۹۸	روش تدریس اکتشافی
۹۹	مراحل اجرای الگوی تدریس کشف یا دریافت مفهوم
۹۹	مرحله اول: ارزیابی مطلب، شناسایی و روشن سازی
۱۰۰	مرحله دوم: سنجش میزان دستیابی به مفهوم یا کشف مفهوم
۱۰۰	مرحله سوم: تحلیل، اهرمهای تفکر
۱۰۱	مفاهیم ارزشیابی
۱۰۱	روش های ارزشیابی
۱۰۲	ارزشیابی
۱۰۳	ارزشیابی برنامه درسی
۱۰۴	ارزشیابی گروهی (مشارکتی)
۱۰۴	خود ارزشیابی
۱۰۵	ارزشیابی مشاهدهای
۱۰۶	ارزشیابی پروژه ای
۱۰۶	انواع ارزشیابی زبان آموزی
۱۰۷	انواع آزمون ها
۱۰۸	الف) آزمون های عینی
۱۰۸	ب) آزمون های ذهنی
۱۰۸	ج) آزمون های عینی کوتاه پاسخ
۱۰۹	منابع و مآخذ
۱۰۹	الف) منابع فارسی
۱۱۲	ب) منابع انگلیسی